

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

zdokumentovat kulturní souvrství, které se v tomto relativně nenarušeném prostoru vytvořilo v minulosti. Jen asi 30 cm pod svrchním dnem a navázkou se nachází barevně odlišitelné vrstvy obsahující pozůstatky hmotné kultury ve formě zlomků keramických nádob, cihel, uhlíků, strusky apod. Na základě keramiky je možné datovat nejméně tři výraznější časové horizonty od vrcholného středověku až po současnost. V dotčených místech se archeologicky nijak neprojevila případná zástavba, tento centrální prostor plnil tedy hlavně komunikační funkci.

Svatoborská ulice 26. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum pracovníků Masarykova muzea v Hodoníně byl realizován v listopadu 2008 v omezeném rozsahu v souvislosti s plánovaným záměrem přístavby, včetně nových přípojek inženýrských sítí ve dvorním traktu stávající budovy Informačního centra. Dotčená plocha se nachází v centrálním a již od středověku intenzivně využívaném prostoru města na levé terase říčky Kyjovky v nadmořské výšce okolo 191 m. Z východní strany je ohraničena řadovou zástavbou ulice Svatooborská směřující k hlavnímu náměstí, z opačné strany přiléhá dvorem k ulici Žižkova. Místo archeologického výzkumu je na ZM ČR 1:10 000, kladový list 34-22-02, určeno bodem o souřadnicích 415/214 mm od Z/I s. č.

V rámci výzkumu byly vzhledem k většímu narušení plochy zemními pracemi bezprostředně dokumentovány odkryté pozůstatky středověkých a novověkých sídlištních aktivit. Na daných profilech hlavní kanalizační šachty upravené na sondu se podařilo zdokumentovat sídlištní souvrství s několika typy zahloubených objektů (s. j., 500–511), šlo většinou bohužel již jen o jejich části, v některých případech ovšem dosti rozměrné. Na relativně malé ploše poněkud překvapil jejich poměrně vysoký počet, některé z nich byly zahloubeny více než 200 cm od dnešního povrchu. Na písčitém podloží s minimálně zachovaným a zřejmě slabě vyvinutým světle hnědým písčitém půdním typem byla dobře pozorovatelná kulturní vrstva hnědošedě hlíny obsahující množství drobných kousků písku, mazanice a uhlíků, včetně keramiky. Z blíže chronologicky určitelných nálezů je nutné uvést zvláště několik desítek keramických fragmentů z jednotlivých kontextů. Veškerá keramika byla vyrobena z jemně plavené hmoty, někdy ostřená větším či menším množstvím slídy, resp. písku a redukčně i oxidačně vypálena. Z hlediska její datace se dá uvažovat o období vrcholného středověku až raného novověku, tedy o časovém úseku od 13. do 16. století.

Jaromír Šmerda

Resumé

Kyjov (Bez. Hodonín), Masarykovo Platz Nr. 30. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Kyjov (Bez. Hodonín), Svatooborská Str. Nr. 26. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

LIPNÍK NAD BEČVOU (OKR. PŘEROV)

Osecká, Piaristická, Neffova, Havlíčkova ulice. Středověk, Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti se stavební akcí „Prodejna potravin Lidl, okružní křižovatka silnice II/437 a silnice II/437“ v areálu bývalé tiskárny MTZ v Lipníku proběhl záchraný archeologický výzkum. Předmětná plocha bezprostředně přiléhá k západnímu okraji městského jádra v místě historického předměstí. Výzkum probíhal formou dohledu nad stavebními pracemi v kombinaci s dokumentací řezů archeologickými situacemi a plošně omezenou exkavací. Výzkumem byly zdokumentovány zahloubené objekty, které dokládají intenzivní sídelní aktivity v prostoru situovaném západně od městských hradeb nejdříve od první pol. 15. století. K nejzajímavějším patří pozůstatky zahloubených částí dvou suterénní pozdně středověkých dřevohliněných staveb. V zásypech objektů se podařilo objevit kromě jiného velké množství typické keramické produkce z 15. stol. Výzkumem byla zachycena rovněž odpadní jámka, zahloubená do místního jílovitého podloží. Její zásyp obsahoval zajímavý soubor zlomků užitkové keramiky z období pozdního středověku. Na ploše byly zdokumentovány také relikt kamenných základových zdí, zahloubených do výše popsané kulturní vrstvy. Dataci těchto konstrukcí nelze spolehlivě určit. U některých však není vyloučeno jejich datování do staršího novověku. Výsledky ZAV korespondují s historickými údálostmi přelomu 15./16. stol., kdy nastal všeobecný rozkvět města a došlo k postupnému růstu lipenských předměstí.

Jan Mikulík, Zdeněk Schenk

Resumé

Lipník nad Bečvou (Bez. Přerov), Osecká, Piaristická, Negrova und Havlíčkova Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Rettungsgrabung.

LITOVEL (OKR. OLMOUC)

Boskovicova ulice, p. č. 1573/18. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z s. č.:mm od J s. č.) 72:297, 74:304.

Rekonstrukce plynovodu o hloubce max. 0,9 m podél severozápadní strany ulice. Pod recentními podsypy dlažby se od hloubky 0,4 m objevily tmavé organogenní kulturní vrstvy z konce 14. a průběhu 15. století. Před č. p. 783 a 782 byl učiněn nález pozdně středověké keramiky, unikátního kostěného negativního vývrtku z výroby kostěných růžencových perel, dále pak zlomky okrajů lišt neglazovaných reliéfních kachlů (minimálně jiné i nález torza korunního nástavce kachlových kamen (akroterium) v podobě stylizované gotické fiály – za laskavou konzultaci děkujeme PhDr. Pavlu Michnovi).

Dukelská ulice, p. č. 518/2. Středověk, recent. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: plocha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z s. č. : mm od J s. č.) 54:327, 56:338.

Rekonstrukce plynovodu o hloubce max. 0,9 m vedeného v příkopě podél severozápadní strany vozovky. Do hloubky 0,3 m ležela vrstva recentního násypu, která spočívala na intaktním geologickém podloží, tvořeném prachovým jílem žlutohnědé barvy. Z recentní vrstvy před č. p. 382 z okolí bodu (mm od Z s. č.:mm od J s. č.) 54:329 byl získán soliterní nález torza plastiky světle hnědě glazovaného koníčka (obr. 86), podle analogií snad z průběhu 2. pol. 13. stol.

Masarykova ulice 764, p. č. 210, Šafaříkova ulice p. č. 1573. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1:10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z s. č.:mm od J s. č.) 84:314, 87:314.

Kanalizační přípojka o hloubce max. 1 m ve dvoře domu č. p. 764 (Masarykova ulice), v ulici Šafaříkově se napojující na hlavní stoku. Ve dvoře byly realizovány celkem tři kanálové šachty. V jedné z nich poblíž domu č. p. 764 byl v hloubce 0,9 m zachycen povrch kulturních vrstev z průběhu 16. stol. Z této situace byl získán, kromě několika zlomků zeleně glazovaných kachlů, téměř celý rezný základní čtvercový kachel, který byl na čelní vyhlívací stěně zdoben v rozích čtyřmi konkávními miskovitými prohlubněmi a jednou prohlubní centrální (průměry všech cca 5,5 cm), obkrouženou jednoduchým čtyřnásobným liliovitým dekorem. Tento kachel je časově zařaditelný do 1. pol. 16. stol.(srov. Smetánka 1969; Pavlík, Vitanovský 2004).

V další šachtici, směrem k Šafaříkově ulici, o hloubce 1,0 m byly nalezeny zvířecí kosti z mršin patrně nejméně dvou zvířat, avšak nebyly datovány žádnou keramikou. V ulici Šafaříkově byla v hloubce 0,9 m zachycena tmavá organogenní odpadní vrstva s keramikou z průběhu 15. století.

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár

Literatura

Pavlík, Č., Vitanovský, M. 2004: *Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance*. Praha.

Smetánka, Z. 1969: K morfologii českých středověkých kachlů. *Památky archeologické* 60, 228–265.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc), Boskovicova Str. Parz. Nr. 1573/18. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Dukelská Str. Parz. Nr. 518/2. Mittelalter, Rezent. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Masarykova Str. 764, Parz. Nr. 210, Šafaříkova Str. Parz. Nr. 1573. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

LITOVEL (OKR. OLMOUC)

„Staré město“. Dukelská ulice p. č. 484/2, 1180, 520/3, 1739, 1738, 484/1, 1577/14, 229/1, 492/2, 1577/38, 1577/18, 1584/2. Pozdní doba hradištní, vrcholný středověk, novověk. Sídliště, komunikace. Záchranný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v SMO 1:5 000, list LITOVEL 3-3, rok vydání 2000, plocha mezi body (mm od Z s. č.:mm od J s. č.): 260:41, 263:49, 271:46, 272:55, 276:54, 278:46, 287:40, 281:31.

Záchranný výzkum realizovaný během března až června na staveništi Tesco Stores ČR, a. s., se soustředil na kanalizační přípojku o šířce kolem 1,2 m, hloubce mezi 1,5–1,8 m a délce cca 90 m, vedoucí k budově budoucího supermarketu. Byl také sledován liniový výkop pro vodovod a plynovod o délce cca 40 m. Lokalita se nachází v místě meandru řeky Moravy, dobře patrného na mapě stabilního katastru z roku 1834, kde později u tzv. Svatojánské struhy existovala před regulací řeky Moravy ve 30. letech 20. stol. městská plovárna. Ještě na mapě města Litovle z roku 1900 (Pinkava 1903, příloha) je dobře patrná ulička vybíhající z jihovýchodní strany Staroměstského náměstí a směřující k předpokládanému místu přechodu řeky Moravy. Další místo přechodu řeky Moravy s nejstarším moravským kamenným mostem zvaným Svatojánský, postaveným kolem roku 1590, je vzdálené přibližně 200 m jihovýchodním směrem.

Archeologický výzkum se proto soustředil i na možné doklady relikvů zaniklých komunikací v tomto prostoru. Úhrnem zde byly zjištěny celkem na čtyři desítky zahluobených sídlištních objektů, převážně malých a středních rozměrů. Překvapivým zjištěním základní stratigrafie na lokalitě bylo, že obdobně jako v případě objeveného předlokačního centra s trhovou funkcí „antiqua civitas“ (Šlězár 2005; Šlězár 2008, 10–27 s lit.) je i zde původně nad okolí mírně vyvýšená poloha, tvořená jemným akumulacním pískem (obr. 87)), v hloubce 0,4–1,0 m pod povrchem o síle max. 0,6 m. Směrem k Dukelské, Žerotínově ulici a Staroměstskému náměstí se mocnost písku zmenšuje a podloží je zde posléze tvořeno již pouze hrubým říčním štěrkopískem v hloubce kolem

Obr. 86: Litovel, Dukelská ulice. Torzo plastiky glazovaného koníčka (foto V. Tomka). Abb. 86: Litovel (Littau). Dukelská Str. Fragment eines keramischen glasierten Pferdchens (Foto V. Tomka).